

BIBLIOTECA "ASTRA"
SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pîine pentru suflet

Îndoită slujire

Cu prilejul slujbei de sfințire a bisericilor se citește Evanghelia în care ni se prezintă momentul primirii Domnului nostru Iisus Hristos în casa lui Lazăr și a surorilor lui, Marta și Maria. Cele două surori au primit pe dumnezeiescul oaspete în chip deosebit, fiecare după firea și inima ei. Una se ostenea muncind, cealaltă asculta cuvintele Mîntuitorului și se ruga.

Marta, fire mai practică, a încercat să facă „ospaț mare”, să pregătească toate cele ce sînt de

lipsă pentru cele ale trupului. Ea se silea și se îngrijea să nu ducă lipsă de nimic Domnului. Poate chiar aștepta ca Iisus să o laude pentru priceperea ei gospodărească.

Desigur, Iisus a apreciat munca și osteneala ei. A fost mulțumit de felul cum L-a primit și nu i-a reproșat nimic.

Cînd, însă, aceasta s-a plîns, zicînd: „Doamne, nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i dar ca să mă ajute. Iisus, răspunzînd i-a zis:

„Marto, Marto, te silești și te îngrijești de multe, dar un singur lucru trebuiește. Maria însă și-a ales partea cea bună, care nu se va lua de la dînsa.”

Ce făcuse Maria în acest timp? „Sta jos la picioarele lui Iisus și asculta cuvintele Lui” (Luca 10, 38—42).

M-am întrebat adeseori de ce a rînduit Biserica să se citească la sfințirea locașului de cult, tocmai această pericopă din Evanghelia? De ce pune tocmai înaintea credincioșilor chipul celor două surori, Marta și Maria, modul lor deosebit de primire a lui Iisus Hristos în casa și inima lor? Ce vrea să ne învețe prin această pericopă? Nu cumva acest mod deosebit de a sluji lui Dumnezeu e în contradicție unul cu altul? Nu cumva slujirea oamenilor cu cele ce sînt de trebuință pentru viață nu are valoare înaintea lui Dumnezeu? În mod obișnuit slujirea Martei este mai puțin apreciată, decît atitudinea Mariei. Să fie oare așa? Cum stau față în față „ascultarea” Mariei, cu fapta de dragoste a Martei?

Una ascultă cuvîntul lui Dumnezeu cealaltă împlinește voia lui Dumnezeu. Ca să nu rămînem în nedumerire evanghelistul Luca ne lămurește, dînd răspuns acestei întrebări, prin cuvintele ce urmează: „Iar cînd zicea Domnul acestea, o femeie din popor, ridicîndu-și glasul, a zis către Dînsul: fericit este pîntecele care Te-a purtat și sîniul la care ai supt. Dar Iisus a răspuns: așa este, dar fericitii cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl împlinesc” (Luca 11, 27—28).

În aceste cuvinte se cuprinde, pe de o parte, cinstirea deosebită

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Sf. Apostol Tadeu

E apostol cu nume multe: Levi ce se (mai) zice Tadeu (Matei 10, 3), Tadeu (Marcu 3, 18), Iuda al lui Iacov (Luca 6, 16 și F. Ap. 1, 13). Era obiceiul al vremii, nu obligație.

Galileian de obîrșie ca și ceilalți — exceptînd Vînzătorul căzut din apostolie — apare foarte rar cu materiale biografice în înregistrările inspirate evanghelice și în cartea F. Ap. Ca și ceilalți apostoli, aparent (și numai astfel) de mai puțină însemnătate, trebuie asociat în chip firesc la toate lucrările (acțiunile) sfinte care sînt operă comunitară a Sborului cu constituție de unicat.

Nu a făcut parte dintre cei patru așa-zisi „frați” ai Domnului, din motivele arătate în biografiile precedente (acolo unde era cazul).

Că a fost, sau nu, mirele nunții din Cana Galileei, socotim că nu prezintă însemnătate: e un detaliu biografic care poate hrăni curiozitatea. Atît!

Ca și ceilalți ucenici — și, se pare, chiar ceva mai intens decît mulți dintre ei — Apostolul Tadeu insistă ca Iisus Nazarineanul să-și dezvăluie (neîntîrziat și neprecupețit) *identitatea mesianică* și deoînzimea lui cu Tatăl. Episodul de la Cina cea de Taină este concludent în această privință. Sf. Apostoli — dacă nu toți, majoritatea — sînt intruciva decepționați. Atașamentul lor față de învățătorul galileian, se pare că e lipsit de avantajele așteptate: nu le aduce nici renume și nici profit. Și totuși, le aduce tocmai ceea ce trebuia: o clarificare pe cît de necesară, pe atît de simplă. Clarificarea a fost reținută scriptic de autorul Evangheliei a patra (vezi Ioan 14, 22—24): la Dumnezeu se ajunge prin iubire. Cu ea începe Decalogul (— ei sînt evrei de neam și știu ce-i asta! —) și cu ea se clădește creștinește comuniunea dintre Dumnezeu și om. Sf. Apostol și Evanghelist Ioan a înțeles ceea ce trebuie cînd a construit ecuația tare ca peretele stîncii: „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8, 16). Pe ea se sprijinește și certitudinea hristologică din I Ioan 4, 19—21): dacă iubești pe Dumnezeu, atunci dovedește-o iubind pe semenul tău.

În lumina acestei certitudini plasată fiind, se explică de la sine și revelatoarea dezvăluire de la Masa Cinei celei de Taină: „Dacă mă iubește cineva, va păzi cuvîntul meu și Tatăl meu îl va iubi... Cel ce nu mă iubește, nu păzește cuvintele mele”, căci „cuvîntul pe care îl auziți... este al Tatălui care m-a trimis”. „Voi sînteți prietenii mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc” (Ioan 15, 14).

Sf. Apostol Tadeu a prilejuit alcătuirea acestei lecții categorice și a înlesnit dirijarea ei la adresă. Adresații sînt apostolii și, prin ei, Biserica lui Hristos. Apostolii — toți și Iuda, dar nu Iscarioteanul (Ioan 14, 22): „Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 15, 17).

O vreme, a împărtășit și el eroarea pseudomesianică a contemporanilor săi. Învieerea Domnului i-a limpezit definitiv cugețul: Mesia a venit pentru toți oamenii. Beneficiile morții și Învierii lui Iisus sînt universale. Ele sînt accesibile oricui.

Din faptul că nu este amintit în urzeala evenimentelor istorisite (mai ales) în partea întia a cărții F. Ap. (cap. I—XII), nu se poate deduce că ar fi fost absent la desfășurarea lor. Dimpotrivă: însăși această lipsă confirmă părtășia lui și a altora la toate cîte sînt opera tuturor apostolilor.

A părăsit Țara Sfîntă în cursul cumplitei persecuții anticreștine a lui Irod Agrippa I (anul 44). Rivna pentru propovăduirea Evangheliei i-a purtat pașii prin Arabia, Siria, Mesopotamia, Persia. Se pare că n-a fost străin nici de corespondența lui Avgar, toparhul Edesei, cu Mîntuitorul (despre care vorbește la noi eruditul teolog Vasile Gheorghiu (în: *Introd. N. T.*, Cernăuți 1929).

S-ar fi săvîrșit din viață — mucenicește — în Berytus-Fenicia, sau undeva în Persia. Îi facem pomenirea — cu laudă — în fiecare an, la 21 august.

Pr. prof. Dr. Grigorie Marcu

Popa Bratu, prima personalitate rășinăreană atestată documentar

Cu prilejul întrunirii fiilor satului Rășinari (5—6 iunie 1982), revista sibiană „Transilvania” a dedicat evenimentului un număr special, respectiv nr. 5 pe luna mai 1982, așa cum a dedicat acum cîțiva ani numere similare altor două prestigioase așezări din județ, Avrigului și Săliștei. Este demn de subliniat această potrivită inițiativă a redacției revistei. Fără să facă concesii exigențelor condeiului, cu toate că majoritatea celor care semnează materialele sînt nume noi, probabil localnici, periodicul sibian ține să-și confirme profilul zonal, să rămînă ancorat în realitățile locale, să fie reprezentativ, în măsura în care valorile generate de aceste comunități rurale au depășit limitele leagănelui natal, s-au impus, s-au consacrat, intrînd în patrimoniul național. Conștiința destinului istoric reflectată în luptele pentru libertate și pentru împlinirea idealului național, contribuția la sporul de cultură, de artă și de civilizație al poporului nostru și talentul sau iscusința, bunul gust sau inventivitatea utilitară cu care aceste comunități și-au constituit de-a lungul veacurilor remarcabilul lor profil etno-folcloric, cu atîtea unicate de cultură materială și spirituală, — sînt printre principalele valori. Fără îndoială că ele sînt expresii ale unei disponibilități, stări de spirit și dotații obștești, chiar dacă nu neglijăm rolul stimulatînd al personalităților locale.

Numerele revistei „Transilvania” dedicate celor trei așezări sibiene impun nu numai prin da-

tele noi — adesea surprinzătoare — pe care le aduc asupra trecutului și perspectivei de viitor, cît mai ales prin numărul incredibil de personalități, de toate nivelurile și din toate domeniile — al căror leagăn au fost. Referindu-ne numai la ultimul număr, cel dedicat Rășinariului, am reținut vreo 60 de nume, de la scriitorii ca Octavian și Eugen Goga, sau cărturari ca cei din vestita familie Barcianu, la luptători naționali ca cei din familiile Brote și Ciucianu, sau oameni de știință și călători ca Ilarie Mitrea și Maniu Lac. Alăturăm acestora un alt nume — cel mai vechi înscris în documente — care, în plan românesc, pentru vremea aceea a fost cu adevărat o personalitate. Este vorba de popa Bratu, traducătorul oficial al administrației săsești din Sibiu.

Citim în cronică preotului Radu Tempea, publicată la Brașov în 1899 de Sterie Stinghe sub titlul „Istoria besearecei Șcheailor Brașovului”, chiar la p. 1—2: „Post-au cursul anilor de la Chr. 1484, iar de la Adam 6992, iar den venirea Bolgarilor 192. Într-această vreme fost-au preot aici în Șcheai la sfînta besearecă cea de lemn, pînă n-au fost ridicat Șcheaii besearecă de piatră, anume popa Pătru, care au preoțit pînă la moarte și l-au îngropat în beseareca Șcheailor. Iară încă fiind viu popa Pătru, venit-au oameni din sat din Rășinari, de lingă cetatea lui Herman cei zic Sibiul, aici în sfatul Coroanei cei zic Brașovul, pe numele apei cei zic Brașovia, și au adus cărți de la domni din Sibiu la domni sfa-

tului din Brașov și au poțit să le dea un preot de aici. Deci au socotit sfatul și au îngăduit aceea pentru voia sibianilor și leau dat pe popa Bratu, feciorul popei lui Pătru, și lau dus în sat în Rășinari, de leau fost preot pînă la moarte acolo. Iară deacă s-au dus popa Bratul, după cîțiva ani, cînd era încă acolo popa, la bătrînețe, și-au preoțit pe fii-său Pătru, care i-au fost numele pe (după) popa Pătru cel bătrîn, și au fost preoți amîndoi acolo”. Cronicarul continuă arătînd că în vremea cînd „au fost război la Fel-dioară 1528” — în realitate 1529 sau 7037 — s-a terminat edificarea bisericii de piatră în locul celei de lemn, „cu ajutorul lui Neagoe voievod”. Și adaugă: „Atuncea creștinii distr-acest oraș s-au sculat de au mers iară la sfat cu cuvinte bune, de au poțit să le scrie cărți la Sibii să-și întoarcă pe preotul Bratul înapoi, ce n-au putut, că n-au vrut să-l dea și statului Sibiului, ce au adus de acolo pe fii-său popa Pătru (cel tinăr)...”

În condica de cheltuieli a Sibiului pe data de 30 noiembrie 1495 înscris „Pop von Städterdorf” (așa îi spuneau sașii Rășinariului atunci) cu plata unui galben pentru traducerea și redactarea corespondenței cu Țara Românească. Or, limbile scrise ale cancelariilor erau atunci latina dincoace și slavona dincolo de munți. Deci popa Bratu le cunoștea pe amîndouă, plus — desigur — germana și maghiara. Cum Sibiul n-a vrut să-i permită întoarcerea în Șchei nici în 1529,

C. Dragoman

(Continuare în pag. a 2-a)

Popa Bratu ...

(Continuare din pag. 1)

insemnează că nu s-a putut lipsi de cunoștințele învățatului preot Bratu în toți acești ani, fiind considerat de neînlocuit. Iar parohienii din Râșinari n-au vrut să-l dea nu numai — opina regretatului protopop Emilian Ciorean, bazat, spunea el, pe o însemnare găsită în arhiva familiei Barcianu — pentru că erau mândri de el, ci mai ales pentru că în tinda bisericii le *deda copiii cu scrisul și cititul*. Noi n-am mai găsit această însemnare, dar nu ne îndoiem de ea, pentru că informatorul, în toată publicistica sa, a fost de o perfectă probitate documentară. Era, de altfel, firesc ca un om de talia preotului Bratu, atât de iubit de râșinarieni, să inițieze și să ostenească întru luminarea tineretului local, odată cu a propriilor fii, unul puțin-du-se întoarce mai apoi în Șchei ca preot, cum am văzut. Numai așa se poate explica faptul că în deceniile următoare documentele dau numele a vreo 10 râșinarieni trimiși de Sibiu peste munți în calitate de curieri, emisari sau investigatori ai mișcărilor și intențiilor turcești. În asemenea delicate misiuni nu puteau fi utilizați analfabeți. Deducem, deci, că preotul Bratu avea prima atestare probabilă a unei școli pentru români, nu numai din Râșinari, ci din întreaga zonă.

Dacă popa Bratu a venit la Râșinari în 1484, iar în 1529, deci după 45 de ani, era încă preot aici, este evident că plecaseră din Șchei în jur de 22—23 de ani. Deci era născut prin 1462, înainte cu peste 80 de ani ca Honterus să-i treacă pe sașii brașoveni de la catolicism la luteranism. Ca atare, latina și limbile vorbite le putuse învăța în oraș, iar noțiuni de slavonă putuse primi de la tatăl său, consolidându-le la Tirgoviște, fie la

R. Vilcea, înainte de a fi sfințit. Este evident că la Sibiu — Râșinari l-a cunoscut și a avut relații cu Filip Moldoveanu, venit aici „pe la 1521 din părțile Siretului”, care i-a luat locul ca traducător începând din 1531. Aceeași sursă arată că „meșterul are însă meritul de a fi creat la Sibiu și Râșinari un centru al culturii românești”. ... Această a putut-o face numai prin preotul Bratu, care este de presupus că l-a orientat, l-a stimulat și l-a influențat.

A fost popa Bratu o personalitate? Fără îndoială că da. Și încă una de prima mărime pentru stadiul culturii românești din acea vreme. Am avut învățați care au susținut că Filip Moldoveanu numai a tipărit „Catehismul luteran” din 1544 — prima carte în limba română — traducător fiind popa Bratu. Cercetări ulterioare au infirmat în bună măsură această opinie. De altfel popa Bratu ar fi avut peste 80 de ani în vremea acestei tipărituri. Faptul este însă semnificativ pentru prestigiul personalității lui. Nu s-a născut la Râșinari, este adevărat, dar ca preot — în jur de o jumătate de secol — și aici și-a desfășurat personalitatea.

Preotul Bratu trebuie deci înscris printre personalitățile râșinarene, ca cea mai veche pe care documentele o atestă.

1 Este vorba de zidarii români macedonenii aduși la Brașov pentru construirea Bisericii Negre. După anii înscrisi de Radu Tepeș ridicarea edificiului n-ar fi început în 2385, cum se admite, ci 7 ani mai târziu, terminându-se în jurul anului 1476.

2 Dan Simonescu și Gheorghe Buluță. Pagini din istoria cărții românești. Buc., Ed. Ion Creangă, 1981, p. 30.

HARISME ȘI IERARHIE

Harismele Duhului Sfânt sînt ploaia duhovnicească ce face să rodească pămîntul sufletelor credincioase. De la începutul Bisericii și pînă cînd ea va dura, harismele Duhului Sfânt „adapă toată făptura spre rodire de viață”. Nici o zi din viața Bisericii nu poate dăinui fără această neconținută revărsare de daruri sau harisme, uneori în chip sensibil pentru simțurile omeniești — atunci cînd Dumnezeu binevoiește să le facă văzute, dar mai ales în chip nevăzut, lucrînd tainic în sufletele credincioșilor, pregătînd și desăvîrșind împărăția lui Dumnezeu aflată „în lăuntrul lor” (Luca XVII, 21).

Se știe că aceste harisme nu sînt domeniul rezervat anumitei cuiva în exclusivitate; ele pot fi date tuturor credincioșilor din orice stare, de oricare sex, în toate timpurile și în toate locurile, pe măsura curățirii de pătimi și a înaintării pe calea unirii cu Hristos. Dar una este a putea avea harisme și a le avea într-adevăr.

În anumite locuri se ridică pretenția de a opune pe purtătorii de harisme păstorilor de suflete — ierarhiei bisericești, uitîndu-se că, în iconomia dumnezeiască a mîntuirii, și puterile date păstorilor sînt tot harisme, tot lucrări ale unuia și același Duh Sfânt. „Darurile sînt felurite — zice Sf. Apostol Pavel — dar (este) același Duh Sfânt; și felurite slujiri sînt, dar același Domn; și lucrările sînt felurite, dar același Dumnezeu lucrează toate în toți... și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi după cum voiește” (I Cor. XII, 4—9) — adică după cum cere trebuința „zidirii” Bisericii.

Deasupra tuturor, harisme și ierarhie, se află deci Duhul Sfânt. De la El vin și harismele și puterile date ierarhiei bisericești și,

după expresia unui teolog, trebuie „să credem că revine Duhului Sfânt grija de a realiza acordul armonios între ele, de a promova unitatea Bisericii”.

Harismele și ierarhia sînt necesare Bisericii, dar în chipuri deosebite; harismele lucrează ca acceleratoare favorizînd progresul și înnoirea permanentă a Bisericii, iar ierarhia mai degrabă ca frînă, în vederea stabilității și a prudenței. Ei i s-au încredințat, în deosebi, darul „deosebirii duhurilor”, al discernămintului (I Cor. XII, 10). Ierarhiei i s-a dat darul „cîrmuirii” duhovnicești de mersul înainte sănătos al vieții bisericești. Ea trebuie să conducă toate etapele acestei vieți iar purtătorii de haruri nu trebuie să se subtragă controlului ierarhiei pe motiv că ei posedă harisme.

În cursul istoriei s-a întîmplat uneori ca anumite spirite, nu lipsite de duhul demonic al mîndriei și al răzvrătirii (care a dus la căderea unor îngeri din starea de lumină, devenind diavoli) să încruceze harismele (reale, sau mai degrabă închipuite — căci adevăratele harisme nu fac casă bună cu mîndria) sau să se suprapună ierarhiei bisericești. Există și azi la unii credincioși tendința de a se subtrage ascultării de ierarhie, sub pretextul că ei sînguri, știu mai bine să-și rînduiască viața duhovnicească. Desigur, astfel de credincioși, conștienți sau nu, se află sub influența unor curente care, în general, neagă instituirea și realitatea ierarhiei sacramentale, ca purtătoare a unui Har special al conducerii, sfințirii și învățării credincioșilor în numele și din încredințarea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos prin Sfinții Apostoli și urmașii lor legitimi pînă la sfîrșitul veacurilor.

Adevărații credincioși, următorii Sfintei Tradiții multiseculare

a Bisericii, cunosc valoarea și folosul ascultării de un părinte duhovnicesc, atît la monahi cît și la credincioșii mireni. Acești părinți duhovnicesci țin locul Tatălui ceresc simbolizat în pilda fiului risipitor prin tatăl care așteaptă cu miinile întinse întoarcerea fiului său și-l primește, îl sfătuește și — după caz, mustră, dar îi împărtășește harul iertării, după puterea ce i s-a dat de a lega și a dezlega (Matei XVIII, 18) păcatele oamenilor. Ei știu că pentru suflet nimic nu este mai primejdios decît tendința de a fi sieși singurul și supremul judecător și sfătuitor. Într-un astfel de suflet, satana află terenul cel mai potrivit pentru a arunca săgeata slavei deșarte pierzătoare de suflete.

Cît de importantă este ascultarea față de ierarhie a tuturor credincioșilor, ne învață Sfîntul Ignatie Teotolul ucenic direct al Sfinților Apostoli în toate epistolele sale, adresate, după modelul Sf. Apostol Pavel, unor comunități creștine din vremea sa. Către Magnezieni el scrie: „să nu faceți nimic fără episcopi și fără preoți; nici... să vi se pară că este binecuvîntat a face ceva de unul singur, ci în comun...” (cap. VII, 1). Pe Traliani îi îndeamnă: „toți să respecte pe diaconi ca pe Iisus Hristos; să respecte și pe episcop care este chipul Tatălui, iar pe preoți ca pe sobor al lui Dumnezeu și ca adunare a Apostolilor...”. Și pe cei din Smirna îi îndeamnă, zicînd: „Nimic să nu faci fără episcop din cele ce sînt ale Bisericii... unde se vede episcopul acolo să fie mulțimea credincioșilor, după cum unde este Hristos, acolo este și Biserica universală...” (Cap. VIII, 1).

Harisme și ierarhie n-au fost, în tot trecutul Bisericii, stări potrivnice, ci două părți strîns unite în același Trup duhovnicesc al lui Hristos care este Biserica. Așa a fost și așa trebuie să fie de-a pururi.

Prot. dr. Gheorghe Lițiu

Îndoită slujire

(Continuare din pag. 1)

care se aduce Prea Curatei Fecioarei Maria, care a fost model de ascultare și împlinire a voiei lui Dumnezeu, dar, pe de altă parte, se dă prețuirea cuvenită și fericii de care au parte toți cei ce împlinesc voia lui Dumnezeu.

Între slujirea lui Dumnezeu prin credință și rugăciune și slujirea lui prin fapte bune nu este un hiatus. Ele nu se contrazic, ci, dimpotrivă, se completează. Ele sînt două slujiri complementare. Sînt momente în viața credincioșilor în care una din aceste slujiri are prioritate, sînt altele cînd cealaltă este mai necesară și mai folositoare. Cînd venim la biserică sîntem povățuiri să lăsam la o parte „toată grija cea lumească”, iar cînd plecăm spre casă ducem îndemnul de a împlini voia lui Dumnezeu în viața noastră. Așadar, cele două slujiri se întrepătrund și se sprijinesc una pe alta.

Dacă ai avea grai zidurile bisericilor noastre, ne-ar arăta că în tot trecutul ei Biserica noastră a susținut aspirațiile spirituale și cele materiale ale poporului nostru. Credincioșii au alergat în toată vremea la biserică, pentru că ea era ca o mamă bună care i-a mîngăiat în vremuri de restriște, i-a povățuit spre tot lucrul bun și i-a învățat să rostească rugăciunile în dulcele grai românesc, ajutîndu-i să-și împlinescă idealul de unitate și libertate națională.

În biserică învățăm să iubim pe Dumnezeu și pe oameni. „Dacă zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubeste pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El: cine iubeste pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său” (I Ioan 4, 25).

În altă parte citim în Sfînta Scriptură: „Nu oricine îmi zice Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Celui din ceruri” (Matei 7, 20).

În biserică învățăm să ne ajutăm unii pe alții, pentru că sîn-

tem fii ai aceluiași Părinte și mădulare ale aceluiași trup tainic, Iisus Hristos. În biserică învățăm cum să slujim lui Dumnezeu și cum să slujim oamenilor, cum să ne rugăm și cum să trăim ca să fim plăcuți lui Dumnezeu și folositori oamenilor.

În biserică învățăm că trupul este „templu al Duhului Sfânt” și trebuie să purtăm grijă de el. Nu avem voie să facem din viața noastră o „comedie”, dar nici o „tragedie”.

În biserică învățăm că avem de la Dumnezeu un suflet nemuritor, care are foamea și setea lui, pe care sîntem datori să le împlinim după voia lui Dumnezeu.

Credința noastră ne învață că venim de la Dumnezeu, prin sufletul nostru nemuritor, că sîntem asemenea unor călători, avînd lipsă de ajutorul lui Dumnezeu și tînta din urmă a vieții este întoarcerea acasă la Tatăl ceresc.

În biserică învățăm că omul are lipsă de hrană pentru trup și de hrană pentru suflet.

Credința noastră creștină ne învață că în fiecare bob de grîu și în orice rod al pămîntului se cuprind ca într-o minunată sinteză munca omului cu binecuvîntarea lui Dumnezeu.

După învățătura Bisericii prețuim rugăciunea ca pe o muncă a sufletului, și munca fizică este o rugăciune a minilor. De aceea Apostolul Pavel ne îndeamnă: „Preamăriți pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu” (I Cor. 6, 20).

Vremea noastră este vremea unor mari răspunsuri, e vremea în care vrednicia oamenilor se verifică prin fapte.

Marta și Maria, simbol al celor două moduri de a sluji lui Dumnezeu, stau față în față. În fiecare din oameni se cuprind aceste două moduri și chemări de slujire. Trupul are lipsă de hrană și îmbrăcăminte. Sufletul are și el foamea și setea lui care se cer potolite. Nu le putem despărți. Nu le putem neglija nici pe unul, nici pe altul. Sîntem fiii acestui pămînt precum sîntem fii ai cerului.

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român Dr. NICODIM CRISTEA (1889-1970)

Viitorul militant pentru cauza națională, a văzut lumina zilei la 16 iulie 1889, în comuna Negrea, județul Arad, într-o familie de intelectuali, pe nume Ioan și Zorița Cristea, născută Candrea. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal, unde tatăl său îndeplinea funcția de notar, în mediul natural, sănătos, de la poalele munților Căradu.

Primele cunoștințe de carte le-a dobîndit la școala din sat, sub îndrumarea mamei. La terminarea școlii primare, s-a înscris elev la gimnaziul din Brad. Studiile secundare le-a urmat la liceul din Beiuș, într-o atmosferă culturală românească, care a contribuit în bună măsură la formarea sa ca luptător pentru cauza națională. La insistența părinților, tînrul bacheloret s-a îndreptat spre Sibiu, pentru a frecventa cursurile Seminarului „Andreian”. Anii petrecuți în Sibiu, Nicodim Cristea i-a dedicat studiului. De la Sibiu, tînrul absolvent pleacă la Pojoni (Bratislava) pentru a urma cursurile facultății de drept. După un an se transferă la Viena și apoi la Cluj. Viața științifică și culturală din cele trei centre universitare a avut o mare influență asupra pregătirii sale ca specialist și om de cultură. Tot la Cluj, Nicodim Cristea a obținut titlul de doctor în drept. Pe lângă sarcinile școlare, el a desfășurat și o bogată activitate în rîndurile tinerilor studioși, fiind ales președinte al asociației studențești.

După închiderea studiilor juridice, Nicodim Cristea a intrat în învățămînt, îndeplinind funcția de profesor la liceul comercial din Cluj. Concomitent activează în cadrul „Astreii”: ține conferințe, organizează bibliotecile populare și sezoanelor culturale-artistice. Remarcîndu-se prin munca-i rodnică, tînrul doctor în drept a fost ales, în 1913, secretar al Despărțămîntului Cluj al „Astreii”.

Mobilizat în armata austro-ungară, cu gradul de căpitan, a luat parte la primul război mondial, atît pe frontul din Galiția, cît și pe cel din Italia.

Pe la mijlocul lunii octombrie

1918, împreună cu alți ofițeri și soldați români, părăsește frontul și se înapoiază acasă. Ajuns în Cluj, ia legătura cu avocații Ioan Giurgiu și Amos Frîncu, în vederea organizării românilor. A luat parte la evenimentele revoluționare din orașul de pe Someș, la constituirea senatului național român și a gîrzii naționale.

În ultima decadă a lunii noiembrie, cu prilejul alegerilor ce au avut loc în cercul electoral Cluj II, dr. Nicodim Cristea a fost ales delegat pentru Adunarea Națională, ce urma să se întrunească la Alba Iulia, împreună cu Amos Frîncu, Ioan Giurgiu, Iuliu Muiș și Pavel Alb.

Pe baza mandatului încredințat, el a luat parte la forumul întrunit la 1 decembrie 1918, în cetatea Alba Iuliei, unde, exprimînd voia de neclintit a alegătorilor de înfăptuire a idealului național, a votat pentru unirea Transilvaniei cu România.

După întăptuirea unității naționale, Nicodim Cristea a luat parte activă la introducerea administrației românești în Transilvania. Ținînd seama de nevoile de personal specializat, dînsul a consimțit să părăsească munca din învățămînt și să intre în administrație. Ca urmare, în perioada 1919—1923, a îndeplinit funcția de prim-președinte al plasei Hida, județul Cluj; între 1923—1925, primar al orașului Zalău; iar între anii 1926—1927, prefect al județului Sălaj.

Odată cu introducerea administrației românești, el a venit în sprijinul populației sărace și a orfanilor de război. Cu ocazia unor serbări date în folosul copiilor rămași orfani de pe urma războiului, organizate din inițiativa sa, a fost încasată suma de 32.228 lei, destinată ajutorării lor. De asemenea, la intervenția sa, 50 din acești copii, au fost trimiși spre îngrijire și educare în instituțiile organizate de Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război.

Activitatea sa pe tărîm cultural a fost deosebit de bogată și rodnică. Ales președinte al Despărțămîntului Almaș al „Astreii”,

în 1921, și apoi al Despărțămîntului Sălaj al „Asociațiunii” în 1923, „a ajuns să fie un adevărat promotor al culturii poporului, atît în plasa Almașului și în județul Sălaj, prin conferințe, prelegeri populare, înființarea de biblioteci aproape în fiecare comună, înscrierea a mai multor sute de noi membri în Astra, prin inițierea ridicării monumentului lui Mihai Viteazul la Guruslău, înființarea unei librării și tipografii în Zalău, înființarea Casinei române și a unui cîmin de ucenici”, după cum se consemnează în documentele de epocă. Acestora li se adaugă și unele realizări în domeniul aprovizionării populației cu produse necesare, între care amintim „înființarea cooperativei de consum Albina din orașul reședință de județ”.

Mutîndu-se la Cluj în 1927, unde-și va deschide un birou vocal, el a continuat să desfășoare o bogată și vie activitate culturală în cadrul „Astreii”, de care se simțea legat atît de adînc sufletește. Calitatea de activist de prestigiu al „Asociațiunii” și-a păstrat-o și după 1940, cînd, cu durerea în suflet, părăsește Transilvania de nord cedată Ungariei horthyste, refugiindu-se la București, unde a îndeplinit funcția de jurconsult al Patriarhiei.

Stabilit în capitală, dr. Nicodim Cristea s-a dovedit un neobosit animator cultural și un militant de prestigiu pentru apărarea intereselor naționale ale poporului român și emanciparea țării noastre pe calea progresului și civilizației.

Cărturarul patriot Nicodim Cristea s-a stins din viață la 19 octombrie 1970, în vîrstă de 81 ani, la București. Deși dorea din toată ființa sa, el n-a mai apucat să vadă înălțat, în 1976, pe dealul de la Guruslău, noul monument, menit să eternizeze victoria lui Mihai Viteazul de la 3 august 1601, în locul aceluia ridicat din inițiativa și truda sa, în 1926, și care fusese distrus prin dinamitare la 29 noiembrie 1940, de către ocupanții horthyști.

Prin întreaga sa activitate, pusă în slujba cauzei naționale, omul de cultură Nicodim Cristea a intrat adînc în istoria și conștiința poporului nostru.

Prof. Petru I. Dan

Toma din Scheii Braşovului

— un colaborator coresian controversat —

Putinele, dar valoroasele investigații documentare făcute în Scheii Braşovului în ultimii ani ai vieții de regretatul cercetător P. P. Panaiteşcu au scos la lumină contribuția deosebită a slujitorilor bisericii „Sf. Nicolae” în marea operă de editare a primelor cărți de circulație în limba română prin diaconul Coresi (P. P. Panaiteşcu, „Inceputurile și biruința scrisurii în limba română”, București, 1965). Survenind „o știre nouă” (Francisc Pall, „Cu privire la activitatea de tipograf a lui Coresi” în „Studii și cercetări de bibliologie”, III, 1960, p. 267—272), conform căreia la 1570 iunie 19, tocmai când Coresi edita Psaltirea românească și Liturghierul românesc, „Laurențius Fronius a ridicat piră împotriva lui Coresi, tipograful român, pentru o presă (tipografică) și pentru niște datorii. Deci așa au judecat domniile mele asupra acestui lucru: Coresi să-și păstreze presa și să plătească lui Laurențiu datoritiile cu alte bunuri, iar Toma să-și plătească (lui Laurențiu) 12 florini”, Panaiteşcu identifica inculpatul Toma din proces cu „preotul principal al bisericii Sf. Nicolae din Scheii Braşovului... făcut solidar cu diaconul Coresi” și prin aceasta aduce un argument categoric pentru stabilirea tiparului coresian sub egida bisericii „Sf. Nicolae” din Scheii Braşovului, fără a-l subordona influenței reformate.

Afirmatia a atras replica cercetătorilor Pavel Binder și Arnold Hutmänn („Mediul cultural românesc al Braşovului în epoca coresiană”, în „Limba Română”, nr. 1, XX, 1971, p. 3—20), care au considerat pe bună dreptate că nu poate fi vorba de o identitate între popa Toma și inculpatul Toma din proces, nu numai pentru că lui Toma nu i se specifică în actul procesual atributul de „popă”, dar încă din anul 1566 preotul Toma se retrăsese la mănăstirea Ringaciog din Muntania, călugărându-se sub numele de Timotei. Ca urmare, numiții cercetători și în baza lor alții (v. Ion Gheție, „Inceputurile scrisurii în limba română”, București, 1974, cap. „Coresi și Reforma” au contestat colaborarea diaconului Coresi cu obștea și biserica românească din Schei și au încercat să identifice pe Toma din proces cu un presupus cetățean al cetății Braşov și prin aceasta să despartă voit inițiativa editării cărților românești de români, punând tiparul coresian sub patronaj reformat. I. P. S. Sa, dr. Antonie Plămădeală, prin recenta carte („Dascăli de cuget și simțire românească”, București, 1980), prin argumente or-

toxe neagă teza reformată a numiților cercetători din considerente logice.

Intimplarea face ca pe ultima filă a unei Psaltiri slave (manuscrisul 7 din arhiva muzeului) păstrat în casa preotului Toma, dovedit de noi drept izvor coresian (Vasile Oltean, „Diaconul Coresi — cu prilejul a 400 de ani de la tipărirea Cazaniei”, în M. A., nr. 4—6/1981), să aflăm următoarea însemnare chirilică scrisă pe inversul paginii: „Scris-am eu jupan Toma ot Braşov, snă (fiu) al Tomei diac în Braşov, unchi popei Mihai.” În baza însemnării, Toma jupan din procesul de la 1570 nu este același cu popa Toma, ci este fiul Tomei diac și unchi preotului Mihai din Schei. Încercarea de a identifica pe Toma diac cu popa Toma nu poate avea sorți de izbândă, nu numai pentru că la acea dată preotul Toma semna „popa Toma”, dar cronica protopopului Vasile mărturisește că „popa Toma, neavind feciori au luat pe lângă sine pe un nepot de soră (Dobre n. n.), căci au fost om învățat de au preotit amândoi, iar popa Toma după ce i-au murit preoteasa la bătrânețe s-au dus în Țara Muntească de s-au călugărit în mănăstirea din Rincaciog și acolo 1572 (7070) s-au pristăvit, noemvre 21”. Deci nu avea fiu. Pe de altă parte, Aurel A. Mureșianu identifică în Arhivele brașovene un document succesoral al unui preot Toma, care la 1578 (și nu 1572) lasă moștenire pentru soție și trei copii o valoare de 167.90 fl., constind din 140 de oi, 3 cai, obiecte casnice din argint și îmbrăcăminte. (v. Aurel A. Mureșianu, „Moștenirea lăsată de un preot român brașovean la 1579 și alte pagini din trecutul Ardealului”, în „Țara Birsei”, nr. 2, 1932, p. 142—144). Necunoscind însemnarea manuscrisului 7 din arhiva muzeului, Mureșianu lasă nerezolvată problema filiației lăsind să se înțeleagă o identitate între preotul Toma (Timotei), mort la 1572 și preotul Toma care lasă moștenirea amintită. Faptul că actul succesoral dovedește că soția sa trăiește și că mai are și trei copii, exclude posibilitatea identității dintre cei doi preoți, dar include adevărul că și unul și altul slujeau biserica Sf. Nicolae din Schei. Afirmatia noastră se suprapune și cu o altă mențiune a cronicii germane de la 1540 (când cunoscutul preot Toma încă nu se hirotomisise) care consemnează pe „Toma popa et filius eius Petrus”, care primesc pentru misiuni diplomatice 61 fl. 40 asp. („Qellen zur Geschichte der Stadt

Brasso”, vol. II, Braşov, 1895, p. 697), fiind vorba de al doilea fiu al preotului Toma necunoscut.

Nici partea a doua a însemnării jupanului Toma din Psalmii slavi nu poate fi luată ad literam. Declarindu-se „unchi popei Mihai” din Braşov, nu-l putem identifica pe acest preot cu protopopul Mihai, cunoscutul colaborator coresian, întrucât acesta era mult prea bătrîn pentru a fi nepot jupanului Toma. Cronica protopopului Vasile consemnează un alt preot Mihai în Schei, care la 1606 (la un al după moartea protopopului Mihai) slujea alături de preotul Costantin (fiul protopopului Mihai), dar care la puțin timp se stabilește la Zărnești pentru a reveni în 1628 alături de protopopul Vasile cronicarul, în Schei unde rămîne doar patru ani și 5 luni, pentru că la 9 iunie 1633 se stinge din viață fiind înmormîntat în biserică, după ce fusese „cu totul preot 24 ani”. Desigur că jupanul Toma a fost unchi acestui preot Mihai din Schei.

În baza celor de mai sus, nu i se poate constata identitatea scheiană a lui Toma, identificându-se ca fiu al Tomei diac și unchi preotului Mihai, ambii din Schei.

Cercetînd documentele oficiale ale Braşovului, îl aflăm pe Toma jupan în misiuni diplomatice peste peste munți în epocă coresiană.

Aceste fapte includ afirmația că Toma jupan era o personalitate politică și un negustor bogat în acea vreme, care prin poziția sa socială putea sprijini fapta tipografică a diaconului Coresi.

Faptul că el plătește 12 florini în procesul lui Coresi din 1570 și nu autoritatea brașoveană, stabilește pe de o parte adevărul că diaconul Coresi își avea tipografie proprie și pe de altă parte că Toma îi era asociat. Pedepsa de 12 florini poate fi pusă în relație cu dispoziția magistratului din 6 martie 1577, conform căreia „cetățeanul care ține în gazdă greci care comit asemenea fapte și le tănuiește va fi pedepsit cu 12 florini”. Ca urmare, putem considera că Toma este implicat în proces pentru că-l găzduia pe diaconul Coresi (de religie greco-ortodoxă) și în acest context este greu de despărțit tiparul coresian de fapta ortodoxă din Schei.

Este deci potrivit, în baza celor de mai sus, ca alături de cunoscuții colaboratori ai diaconului Coresi de la Braşov, protopopul Mihai, protopopul Iane, Mănăilă, Călin și Tudor diac să alăturăm și pe Toma jupan.

Prof. Vasile Oltean

Mesaje ale geto-dacilor păstrate pînă în zilele noastre

Girle Mare	Y	W	↑	U	H	Y	H	M	Y	◇	Z	^	⊙	+	⊕
Păstori	Y	W	↑	H	H	Y	W	Y			Z	^	⊙		
Agricultori	Y	H	↑			Y					Z		⊙		
Oleri	Y	E	↓	U	H	Y	H	M	Y	◇	Z	^	⊙	⊕	
Dulgheri	Y	W			†	Y					◇	Z			
Pietrari	Y	W	↓	U	†	H	H	M	Y	◇	Z				
Plutași	Y	W	↑		†	Y	W	Y	◇	Z	^				
Tăbăcari	Y	W			†	Y					Z		⊙		
Pietrari	Y	W			†	Y					Z		⊙		
Cizmari	Y	W			†	Y					Z				
Mineri	Y	W	↓		†	Y					Z		⊙		
Pădurari	Y				†	Y					Z				X

FIG IV Semne comune întâlnite în diverse activități meșteșugărești în mediul rural

Studiul întreprins asupra scrierii geto-dacilor, ca și elucidarea originii așa-ziselor semne „enigmatice” păstrate de-a lungul istoriei poporului român, a constituit întotdeauna o latură pasionantă a investigației științifice. Cercetarea acestor semne, denumite în literatura de specialitate și „semne juridice populare”, s-a pus mai pregnant în a doua jumătate a veacului trecut, când s-au emis trei ipoteze. În timp ce unii se apropiu de adevăr, considerându-le drept vestigii grafice ale unui alfabet trac, alții vedeau în ele semne derivate dintr-un presupus alfabet străvechi de tip runic, nedefinit în structura lui lexicală și în fonetică, sau simboluri figurative cu semnificații rituale sau tehnice de tip meșteșugăresc.

Activitatea prodigioasă desfășurată de o pleiadă de cercetători români de talia lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, Nicolae Densusianu, Theodor Burada sau P. P. Panaiteşcu au pus în evidență prin argumente de ordin filologic, etnografic, arheologic, lingvistic și istoric, faptul că aceste semne sînt vestigiile străvechi ale unui alfabet geto-dac. Cercetări mai recente, urmate de descifrări prin soluții originale plauzibile, aparținînd cercetătorilor Iordache și Bălaș Moldoveanu sau Viorică Enăchiuc, vin să susțină punctul de vedere al înaintașilor, noștri geto-daci, asupra originii limbii și scrierii lor.

Coroborarea datelor obținute prin descifrarea scrierii din cultura Girle Mare (1600—1150 î.e.n.) cu semnele juridice populare păstrate în cadrul unor activități meșteșugărești rurale pînă în zilele noastre, au relevat date deosebit de interesante. Similitudinea frapantă întîlnită între aceste semne, numărul lor relativ mare ce exclude posibilitatea unei coincidențe, ca și varietatea domeniilor de activitate în care le întîlnim, a condus la ideea transmiterii lor în timp, de-a lungul istoriei poporului nostru, încă multe veacuri după introducerea alfabetului chirilic sau a celui latin.

Semne de acest fel apar în secolele II î. e. n.—I e. n. pe unele blocuri de piatră dizlocate din fortificațiile cetății dacice de la Sarmizegetusa, pe ceramică executată în veacurile VI—XI, ca semne de pietrari la construirea așezămintelor eclesiastice din secolele XIV—XVII, la care s-ar mai putea adăuga însemnele de

înfierare a animalelor, cele folosite de plutași și pădurari, sau de fixare a hotarelor, ce acoperă întreaga perioadă amintită pînă la mijlocul secolului al XX-lea.

Dacii aveau cunoștință despre valoarea fonetică a fiecărui semn și-l aplicau pe obiectul a cărei proprietate doreau să o însemne. Cu timpul valoarea lor fonetică s-a pierdut, rămînînd doar cea convențională, care, foarte curînd, pentru a corespunde mai bine scopului lor, a suferit unele transformări la nivelul liniilor din care se compuneau.

Faptul că un meșter practica poliprofesional mai multe meserii (tîmplăria, rotăria, cojocăria etc.) în funcție de anotimp (fierăria, determină menținerea aceluiași semn juridic profesional, derivat din cel familial. În aceste condiții, în momentul transmiterii lui pe cale ereditară, semnul juridic polimeșteșugăresc se confundă cu semnul juridic familial, fiind indisolubilă ipoteza privind complicarea semnelor prin moștenirea meșteșugului din tată-n fiu, care ar fi dus inevitabil la denaturarea vechilor semne ce ni s-au păstrat din alfabetul geto-dacilor. Se știe că distrugerea, modificarea sau alterarea semnelor juridice înfierate, gravate, tăiate sau stampilate pe bunuri materiale mobile sau imobile, ca și a celor imprimate pe viețuitoare era sancționată aspru de către colectivitatea sătească cu pedepse a căror conținut ne-a rămas necunoscut. Așa se explică marea unitate grafică și simbolică a semnelor meșteșugărești în cadrul sistemului de semne profesionale ale unei comunități sociale sau etnice de mici sau mari dimensiuni (familie sau sat, specializate într-un anumit meșteșug).

Astfel, după mai bine de 3500 de ani, se poate constata o unitate și o continuitate perfecte în evoluția acestor semne juridice populare, ce îmbracă atît forme și utilizări materiale, cit și de ordin spiritual (semne mitice, magice și funerare). Dăinuirea lor în timp, certă dovadă de continuitate în spațiul carpato-danubiano-pontic, relevă o dată în plus vechimea și originile poporului român, precum și faptul că geto-dacii erau cunosători ai scrierii, posedînd un sistem fonetic propriu, cu mult înainte de contactul cu civilizația greacă și cu cea latină, o limbă română de tip arhaic proto-latin.

Prof. Eugen Lazăr

Din Țara Moților în Țara Românească acum 337 de ani

Românii din cele trei provincii: Țara Românească, Moldova și Transilvania, au avut întotdeauna conștiința unității de neam, de Patrie, evidentă prin origine, limbă, nume, datini și obiceiuri. De aceea este explicabil că unii români dintr-o provincie, cînd se simțeau prea apăsați în mediul lor găseau refugiu sigur în altă provincie românească, ba chiar domitorii persecutați în Țara Românească de către turci sau fanarioți găseau loc de adăpost în Transilvania.

Dar tot așa găseau refugiu unora români din Țara Moților în Țara Românească, unde se stabileau definitiv, atunci cînd ei locuiau în ținuturi mai sărace. Astfel, pe la 1645 Drăgușin Paharnic ot Deleni (jud. Olt), cumnatul lui Matei Basarab, cu care organizase mișcarea pentru prioritatea elementului românesc, față de greci, a voit și a zidit o mănăstire la Schitu Deleni și a adus să lucreze și să trăiască pe moșia destinată mănăstirii, oameni mai săraci din Țara Moților cari s-au stabilit la Schitul Deleni. Ei veniseră din Bocșa și și-au primit numele de Bocșan, pe care-l poartă și azi urmașii celor de acum 337 de ani. Alții din Cionca s-au numit Cioncoiu; cei din Gruiu s-au numit Gruiu (Gavrila Gruiu); cei din Negura s-au numit Negurici, iar alți familii s-a numit Oprea. Și

azi povestesc bătrînii că străbunicii lor mai mergeau o dată pe an, de sărbători, pe la rudele din satele de unde plecaseră, iar nume de felul acesta sînt unice, neîntîlnite în satele dîmprejur. Sosiți la Schitul Deleni, unde Paharnicul Drăgușin rînduise preoți români ca să slujească la mănăstire și să-l pomenească și-au făcut case și au primit cite o mică grădină. După moartea lui Drăgușin însă stăpînirea fanariotă a trimis călugării greci lacomi dintre cari unul, Grigorie, a ars hrîsoavele mănăstirii ca să întindă stăpînirea și peste restul de teren ce rămăsese familiei lui Drăgușin și au început să pună sarcini grele peste locuitorii ce trăiau pe moșia mănăstirii, pentru care „ca pedeapsă pentru lăcomia lor, apele Oltului au inundat mănăstirea fiindcă și trecătorii pe drumul de pe malul Oltului erau obligați a lucra o zi pentru mănăstire, iar femeia însărcinată era obligată a lucra două zile”, după mărturisirile localnicilor.

Nemulțumiți de obligațiile grele la care erau supuși, după 1700, locuitorii din Schitul Deleni au distrus hotarele moșiei în partea dinspre sat și și-au ocupat și ei cite 4—5 ha pentru nevoile lor întrucît după 60—70 de ani numărul familiilor se mărise și nu mai puteau trăi cu o mică grădină. Pe la 1710 s-a produs o mișcare

asemănătoare și pe moșiile Voițești și Vulpești și Schitul Deleni.

Dar drepturile locuitorilor de la Schitu Deleni pentru munca depusă au fost și au rămas mai sacre decît pretențiile neîntemeiate ale unor venetici de prin Fanar, iar schitenii s-au simțit ca și în propria lor țară, deși veniseră mai din nord. Din Țara Moților. Ei sînt mici de statură așa cum sînt în genere oamenii de la munte și au păstrat unele caracteristici specifice locurilor de unde au venit după 1645. Așezarea satului lor: Schitu Deleni are aspectul unui picior de plai deschis spre apele Oltului, așezare pitorească, vrednică de admirat. Pietrele de mormînt ale lui Drăgușin Paharnic și ale mănăstirii de la „Bolovanu-Bratutești” a schitului au fost aduse apoi pe la 1767, de fiul său Grigore Deleanu, la Biserica din satul Schitu Deleni, zidită de el în amintirea tatălui său Drăgușin Paharnic, unde zidise și chiliile, în prezent fiind numai biserică de sat. Hora Schitenilor era mai iute, ca în regiuni de munte și satul lor domină valea Oltului spre Slatina-Piatra-Olt și Drăgășani. Satul păstrează mereu o splendidă poziție de pitoresc și poezie, care insistă a fi vizitat.

Preot Ioan Popescu-Deleni (Sibiu)

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române în India

(4—16 septembrie 1982)

În urma invitației Bisericii ortodoxe siriene din India pentru festivitățile organizate între 4—16 septembrie 1982, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la restabilirea autocefaliei catolicosului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dispus participarea la aceste festivități a unei delegații din partea Bisericii Ortodoxe Române condusă de I.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei. Din delegație au mai făcut parte P.S. Epifanie, episcopul Buzăului și D-I asist. Rus Remus de la Institutul Teologic din București.

Biserica ortodoxă siriană din India este o Biserică apostolică, din vremea propovăduirii Sf. Apostol Toma pe acele locuri. În prezent ea numără aproximativ un milion și jumătate de credincioși, cei mai mulți fiind în statul Kerala, iar episcopatul este format din 14 ierarhi, în frunte cu Sanctitatea Sa catolicosul Basilius Mar Thoma Mathews I, care își are reședința în Kottayam. Tot în această localitate funcționează o școală teologică superioară pentru pregătirea clerului. Biserica ortodoxă din India este membră în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în Conferința creștină pentru pace și în alte organizații creștine internaționale.

La New Delhi delegațiile au fost întâmpinate de I.P.S. Mitropolit Filipos și alte persoane oficiale din partea Bisericii gazdă. De aici, toți oaspeții, însoțiți de I.P.S. Mitropolit Filipos, au plecat, în aceeași zi, spre Bombay, unde au fost întâmpinați de I.P.S. Mitropolit Macarios și de alte persoane oficiale.

În ziua de 5 septembrie s-a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Bombay de către I.P.S. Mitropolit Filipos, în prezența oaspeților, a unor ierarhi și preoți locali și unii mare număr de credincioși.

DIN VIAȚA BISERICESCĂ ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Duminică, 26 septembrie 1982, I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a săvârșit sfințirea bisericii cu hramul „Buna Vestire” din parohia Ucea de Sus, prot. Făgăraș, cînd a hirotonit pe C. diacon Gheorghe Bogălean întru preot pe seama parohiei Hosman, prot. Agnita, și pe teologul Bija Vasile întru diacon.

La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. R. Zaharie (Făgăraș) și C. pr. Il. Morariu, parohul local, care a fost distins și hirotesit sachelar.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Mitropolit Antonie, care a zăbovit asupra adîncirii și trăirii credinței noastre străbune ortodoxe.

La data de 21 septembrie a.c., P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărașanul a participat la conferința de orientare a preoților din prot. Făgăraș, cu tema: „Momente aniversare din istoria poporului român (525 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare ca Domn al Moldovei și 350 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a lui Matei Basarab)” vizitînd apoi parohiile: Făgăraș II—III, Beclean, Dridif, Sîmbăta de jos, Voila și Olteț, dînd cu acest prilej îndrumările necesare.

În ziua de 23 septembrie a.c., P.S. Sa a participat la conferința de orientare a preoților din prot. Agnita și a vizitat parohiile: Agnita II, unde de curînd s-au terminat frumoasele lucrări de pictură în frescă.

La data de 26 septembrie a.c., P.S. Sa a vizitat parohiile: Turnu

La sfîrșit s-au ținut cuvîntări de către gazde și unii oaspeți. În aceeași zi după dejun, tot cu avionul, s-a continuat călătoria spre Cochîn, unde la aeroport a ieșit în întâmpinare înfiștătorul Bisericii Ortodoxe Siriene din India.

În ziua de 6 septembrie, s-au vizitat diferite obiective pe plan local, printre care o catedrală din sec. IV, o sinagogă veche și un spital patronat de Biserica ortodoxă. Apoi oaspeții au fost conduși spre orașul Kolencheri, iar de aici spre Kottayam, unde, la reședința patriarhală, s-a făcut oaspeților o primire deosebită de către ierarhi, preoți și studenți teologi, cu luminări aprinse, în prezența unui mare număr de credincioși. La catedrala patriarhală, relativ mică, din corpul palatului, s-a oficiat o scurtă slujbă în fața unui baldachin sculptat, situat în mijlocul ei, în care se păstrează părți din sfințele moaște ale Sf. Apostol Toma.

În ziua de 8 septembrie delegațiile au fost conduse la biserica din localitatea Niranam, pe unde, după tradiție, a fost Sf. Apostol Toma și biserica Sf. Mare Gregorios (fost catolicos), singurul sfînt ortodox indian canonizat pînă astăzi.

Prima parte a zilei de 9 septembrie a fost consacrată unor discuții teologice.

În aceeași zi, după masă, s-a vizitat localitatea Pathanamthitta. Ziua de 10 septembrie a fost rezervată unor excursii în aer liber cu vaporul. Cina oficială în această zi a fost oferită de catolicosul Bisericii gazdă în localul școlii teologice.

Ziua de 12 septembrie a reprezentat apogeul festivităților organizate în cinstea aniversării a 70 de ani de la redobîndirea autocefaliei. În cursul dimineții, delegații Bisericii ortodoxe participante la aceste festivități au ofi-

ciat un Te-Deum pe o platformă special amenajată în aer liber, de față fiind o mare mulțime de credincioși. După masă a urmat o impresionantă procesiune pe străzile principale ale orașului Kottayam pînă la stadionul Nehru, unde, în prezența multor oficialități bisericesti și de stat, a avut loc cel mai mare miting, cu participare a cîteva zeci de mii de credincioși, avînd un program special, format din două părți. La prima parte a acestui program a participat însuși președintele Indiei Gyan Zail Singh cu soția, care luînd cuvîntul, a felicitat pe Sanctitatea Sa catolicosul Basilius Mar Thoma Mathews I, cu prilejul acestei aniversări, și a salutată pe oaspeți. A vorbit apoi înfiștătorul Bisericii gazdă, care a adresat mulțumiri președintelui Indiei pentru că a cinstit această festivitate prin prezența și cuvîntul său, oaspeților de peste hotare și tuturor celorlalți participanți. În partea a doua a avut loc transmiterea mesajelor și felicitărilor adresate din partea oaspeților reprezentanți ai diferitelor Biserici. În acest cadru, I.P.S. Mitropolit Nestor a dat citire mesajului adresat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, Sanctității Sale catolicosului Basilius Mar Thoma Mathews I și Bisericii Sale.

În ziua de 13 septembrie, delegațiile însoțite de gazde au plecat cu mașinile de la Kottayam spre orașul Trivandrum, unde a fost vizitat cel mai vechi templu hindus din India (560 î.Hr.)

În aceeași zi a avut loc plecarea la Madras, unde a fost vizitat mormîntul Sf. Apostol Toma. Reîntoarcerea la New Delhi a fost în ziua de 15 septembrie, iar întoarcerea în patrie în data de 17 septembrie 1982.

EPIFANIE

Episcopul Buzăului

În 13 septembrie, P.S. Sa a vizitat șantierul de lucru de la biserica din parohia Lupșa, biserică construită în 1421, numărîndu-se printre cele mai vechi biserici parohiale din cuprinsul Eparhiei.

De praznicul Înălțării Sf. Cruci, P.S. Episcop Emilian a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la biserica fostei Mănăstiri din Lupșa (1428), Prot. Cîmpeni, prilej cu care a rostit un cuvînt de întărire în dreapta credință și cinstire a Sf. Cruci. Cu acest prilej a fost hirotonit întru preot, diac. Ionuț Cadar pe seama parohiei Ripa de Jos, prot. Reghin.

În după-masa aceleiași zile, P.S. Sa a vizitat Schitul Poșaga din prot. Cîmpeni.

În 16 septembrie, Chiriarhul Alba Iuliei, prezidează Conferința de orientare de la prot. Cîmpeni, avînd ca tematică, aniversarea în acest an, a 525 ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei și a 350 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a lui Matei Basarab.

După conferință, P.S. Sa a participat la inaugurarea noului oficiu protopopesco din Cîmpeni.

DIN VIAȚA BISERICESCĂ ÎN EPARHIA ORADIEI

Duminică, 19 septembrie 1982, chiriarhul a săvârșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Roșia, prot. Beiuș, jud. Bihor, în urma lucrărilor de pictură din ultimii ani. Cu acest prilej, preotul-paroh Petru Ciuhandru, pentru rodnică activitate pastorală de aproape 40 de ani, a fost distins cu rangul de „Iconom-Stavrofor”.

„Pe urmele lui Gala Galaction”

Pornind cu multă dragoste „Pe urmele lui Gala Galaction”, Gh. Cunesco a reușit în 250 de pagini să ne prezinte o imagine vie și completă a celui care a fost scriitorul și preotul, teologul poliglot și traducătorul, profesorul și gazetarul militant pentru democrație și umanitarism: Grigorie Pișculescu sau Gala Galaction după pseudonimul lui literar.

Faptul că autorul acestei monografii, l-a avut pe Gala Galaction profesor și în cele din urmă s-a bucurat de confidența maestrului, l-a făcut să fie și cel mai indicat pentru o astfel de lucrare. La acest lucru s-a așteptat și Gala Galaction, căci în „Jurnalul” său notează: „Poate că preotul Gheorghe Cunesco mă va explica, într-o zi, neamului meu românesc, mai bine și mai norocos decît pot să mă explic eu însumi”. Și în adevăr, în comparație cu lucrarea lui T. Vircolici din 1967, noua prezentare aduce unele noutăți.

N-am avut fericea să-l cunosc mai de aproape pe acest remarcabil scriitor și preot, unic în istoria Bisericii noastre, decît din vedere și lectură. În schimb l-am ascultat de multe ori și am fost încîntat de cuvîntul lui cucertor. În două împrejurări însă care mi-au rămas neșterse din suflet, l-am văzut ceva mai bine. Eram student la Facultatea Teologică din București și am aflat într-o zi că păr. Gala Galaction va ține o conferință la clubul socialist din str. Brezoianu. M-am dus și eu cu mai mulți colegi.

A doua împrejurare cînd l-am ascultat mai pe îndelete, a fost cînd a dat concursul la catedra de N. Testament la Facultatea de Teologie din București. Tot atunci a dat concursul la aceeași facultate pentru Teologia Practică arhim. Iuliu Scriban. Amîndoi fiind teologi cu reputație au făcut o puternică impresie atît asupra comisei, cît și asupra asistenței. Nici unul însă n-a ajuns atunci la catedră, fiindcă nu erau agreați de „palat”. Îmi amintesc bine că între alte răspunsuri, Gala Galaction a făcut o frumoasă exegeză la „Iisus este ispitit” (Mt. 4, 1—11).

Toți cei care l-au văzut cu barba lui de patriarh, l-au asociat de Lev Tolstoi. Dar nu numai fizic scriitorul român semăna mult cu marele scriitor rus, ci și spiritual. În adevăr, amîndoi au trecut prin momente de așa zisă „apostazie literară”. Se știe că apostolul de la Iasna Poliana, la bătrînețe și-a repudiat unele din opere. Gala Galaction n-a mers atît de departe. Totuși a trecut prin momente cînd a scris negru pe alb: „Nu mai cred în folosul și seriozitatea acestor bișuieli literare”, iar altădată a mărturisit că: „Îmi pare rău de tot ce am scris pînă acum. Observăm însă că nici unul nu și-a repudiat convingerile lui religioase.

E bine însă să se observe și deosebiri mari dintre cei doi scriitori. Gala Galaction a fost

înainte de toate un preot din vocație cu un remarcabil talent literar și un teolog temeinic pregătit, care nu s-a abătut cu o „iotă” de la pravoslavnică credință ortodoxă, pe care chiar a apărât-o împotriva devierilor doctrinale ale lui T. Popescu, pe cînd L. Tolstoi a fost diletant în ale Teologiei și în interpretarea Scripturii, și a dat naștere unei secte.

Gala Galaction și-a făcut singur cea mai bună caracterizare cînd a scris: „Viața mea este un lung țesut de ciudățenii”. În adevăr, păr. Grigorie a fost un om ciudat, plin de contradicții. Mă opresc la un singur exemplu. În „Jurnalul” său, Gala Galaction a mers cu sinceritatea pînă la ultima limită, făcînd o spovedanie publică și încă în scris ce ne amintește de mărturisirile primilor creștini. Pînă acum o față bisericască încă nu s-a „spovedit” mai mult decît a făcut-o acest preot-scriitor. Faptul oricît de șocant ar fi, e totuși de înțeles dacă ne gîndim că păr. Grigorie a fost cu adevărat un preot ortodox.

Dacă G. Galaction nu și-ar fi scris „Jurnalul” cu sinceritatea-i obișnuită, n-ar mai fi fost el. „Ce este desăvîrșirea?” întreabă Isaac Sirul, și răspunde: „O prăpastie de smerenie!” În această prăpastie s-a aruncat și părintele Grigorie.

Sigur că și în această ultimă monografie asupra lui G. Galaction se găsesc neînsemnate lipsuri. Păr. Grigorie a scris și pentru credincios, o țilcuire la „Tălă nostru”, apărută la Arad, apoi „Două Întimplări Minunate” etc. E de mirare că păr. Cunesco n-a arătat mai pe larg rolul însemnat pe care păr. Grigorie l-a avut în combaterea abaterilor pr. T. Popescu și mai ales că n-a insistat mai mult asupra marelui ideal al scriitorului: Traducerea Sf. Scripturi.

Încă în viață fiind, scriitorului i s-au adus multe și frumoase omagii. Pictorii Iser, Ressu, N. N. Tonița, Luchian Galaction, M. Iancu etc. i-au redat portretul; sculptorii: Torosian i-a făcut un bust în bronz și un cap în marmură, I. Jalea, un bust în bronz, etc. și în fine caricaturisti. În total aproape 50 de lucrări.

Și iată că în anul acesta, un ucenic al profesorului încă i-a adus un remarcabil omagiu. Preotul Gh. Cunesco cinstește pe scriitorul-preot, Gala Galaction, cu o bogată monografie scrisă cu dragoste și talent.

Dacă literatura română îl revendică pe păr. G. Galaction ca un ales al ei, apoi preoțimea română e mîndră că din rîndurile ei s-a ridicat un scriitor care a adus și aduce prin scrisul său un prețios ajutor chiar și în munca lor pastorală. Mă gîndesc la Papucii lui Mahmud, numit „românul înfrățirii spirituale”.

Prot. A. Radu

„IZVOARELE RĂSCOALEI LUI HORIA”

Vol. I, Seria A — Diplomatie — Premisele răscoalei — 546 pag.

Semnălăm cu bucurie apariția primului volum din „Izvoarele răscoalei lui Horia”, în editura Academiei Republicii Socialiste România. Volumul cuprinde un număr de 329 documente, scrise în limba latină, germană și maghiară. Unele dintre ele sînt traduse și în românește. Rezumatul documentelor este tradus în românește și franțuzește.

Lucrarea face parte dintr-un adevărat „monument național” conceput în mai multe volume, în care se va oglindi frămîntata epocă a lui Horia din Istoria Transilvaniei. Este o lucrare de mare valoare datorată unui colectiv de istorici și cercetători ai Institutului de istorie din Cluj-Napoca, sub îndrumarea academicianului Ștefan Pascu.

Între documente se află și dovezi ale participării preoților români la această luptă pentru libertate și dreptate națională și socială.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărașanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea.